

این کودکان عقب‌مانده نیستند

کودک شما عقب‌مانده نیست، چرا از داشتن‌اش خجالت می‌کشید؟ کودک شما اجتماعی، مهربان و دارای هوش نسبی است؛ چرا سعی می‌کنید او را از دیگران مخفی نگه دارید؟ او نیز یاد می‌گیرد، کتاب می‌خواند، نقاشی می‌کند و کاردستی می‌سازد، اما کندتر از همسالانش.

جام جم آنلاین: کودک شما عقب‌مانده نیست، چرا از داشتن‌اش خجالت می‌کشید؟ کودک شما اجتماعی، مهربان و دارای هوش نسبی است؛ چرا سعی می‌کنید او را از دیگران مخفی نگه دارید؟ او نیز یاد می‌گیرد، کتاب می‌خواند، نقاشی می‌کند و کاردستی می‌سازد، اما کندتر از همسالانش.

حتی می‌تواند با کودکان طبیعی بازی کند، اگر شما با آگاهی و شکیبایی مراحل آموزشی را گام به گام با او طی کنید و به او کمک خواهید کرد تا از طریق حواس ششگانه دنیای اطراف را تجربه کند.

کودکان مبتلا به سندرم‌داون شاید آن‌گونه که به آن شهرت دارند، نباشند. اما شباهت‌های ظاهری و رفتاری این کودکان در سراسر دنیا، پذیرشی آگاهانه را از سوی خانواده، نزدیکان، دوستانشان و حتی مردم عادی می‌طلبد؛ پذیرشی که مبنایش مهر ورزیدن به کودکانی اجتماعی، تربیت‌پذیر و آموزش‌پذیر است.

صدیقه بزازان، کارشناس ارشد روان‌شناسی در گفت‌وگو با جام‌جم می‌گوید: افزایش ضریب هوشی در کودکان مبتلا به سندرم‌داون، دیرتر از کودکان طبیعی اتفاق می‌افتد و این ضریب هوشی بیش از حد مشخص نیز افزایش پیدا نمی‌کند. اما همین میزان هم در کودکان عقب‌مانده‌ای که آموزش‌پذیر هستند، کافی است تا خواندن و نوشتن و حتی ریاضات را بیاموزند و حتی با کسب مهارت‌هایی در سنین بالاتر موفق به پذیرش یکسری مشاغل بشوند.

چرا سندرم‌داون؟

گرچه امروزه با بررسی‌ها و آزمایش‌های بسیار دقیق تشخیصی در سه‌ماهه اول بارداری، احتمال بروز نقص ژنتیکی سندرم‌داون در جنین وجود دارد، اما اگر به دلایلی با وجود این راهکارهای تشخیصی، فرزند شما با سندرم‌داون متولد شد، این توصیه روان‌شناسان را جدی بگیرید: اگر پس از تولد نوزادتان متوجه توانایی شناختی کمتر از حد متوسط، دست و پای کوتاه، ماهیچه‌های ضعیف، چشم‌های بادامی، نیمرخ مسطح، گوش‌های کوچک و گردن کوتاه او شدید، به هیچ‌وجه نگران نشوید، چرا که نوزاد مبتلا به سندرم‌داون می‌تواند با هوشیاری و مراقبت صحیح به زندگی نیمه‌مستقل خود دست یابد.

بزازان در توضیح دلایل بروز سندرم‌داون می‌گوید: عارضه ژنتیکی سندرم‌داون به علت وجود تمام یا بخشی از یک کروموزم اضافی به وجود می‌آید و از هر 600 تا 700 کودک، یک نفر به آن مبتلا می‌شود که با کاهش توانایی شناختی، رشد جسمانی ضعیف و تغییر چهره فرد همراه است. البته احتمال بروز این عارضه با بالا رفتن سن بارداری یعنی پس از 35 سالگی، افزایش می‌یابد. به طوری که در 45 سالگی، میزان بروز این ناهنجاری یک کودک از هر 20 کودک متولد شده خواهد بود. اگر چه احتمال ابتلا به سندرم‌داون در نوزادان با بالا رفتن سن بارداری افزایش می‌یابد، اما شواهد نشان می‌دهد ۸۰ درصد کودکان مبتلا به سندرم‌داون از مادران دارای سن کمتر از ۳۵ سال متولد شده‌اند، براین اساس هم‌اکنون برای مادران بارداری که سن آنها بیش از ۳۰ یا ۳۵ سال باشد نیز آزمایش‌های ژنتیکی برای تشخیص سندرم‌داون انجام می‌شود. البته بروز این نقص ژنتیکی تنها به افزایش سن بارداری مادر بازمی‌گردد، بلکه توارث، استرس‌های دوران بارداری، قرارگرفتن در معرض اشعه ایکس، عفونت‌های شیمیایی یا عفونت‌های پیش از حاملگی می‌تواند در بروز آن موثر باشد.

تشخیص بموقع

در گذشته برای پیشگیری از سندرم‌داون توصیه می‌شد که همه مادران بالای ۳۵ سال توسط آزمایش سلول‌های مایع آمنیوتیک (آمنیوسنتز) یا نمونه‌گیری از پرزهای جفتی (CVS) تحت بررسی قرار گیرند، اما از آنجا که بیش از دوسوم نوزادان مبتلا به سندرم‌داون از مادران زیر ۳۵ سال متولد می‌شوند، اکنون شیوه‌های غربالگری سندرم‌داون به همه مادران باردار توصیه می‌شود. در این شیوه‌ها که معمولاً در سه‌ماهه اول بارداری یا سه‌ماهه دوم بارداری انجام می‌گیرد، از روش‌های غیرتهاجمی همانند بررسی خون مادر یا سونوگرافی استفاده می‌شود.

هوشی که لاک‌پشت‌وار حرکت می‌کند

روان‌شناسان تاکید می‌کنند سندرم‌داون عارضه‌ای است که به شیوه‌های مختلف بر توانایی‌های شناختی کودکان تأثیر می‌گذارد، اما بیشتر این کودکان مبتلا به عقب‌ماندگی ذهنی خفیف تا میانه هستند و برخلاف آنچه تصور می‌شود، قادر به آموختن و پرورش مهارت‌ها، البته با سرعتی کندتر از دیگران هستند.

نکته: والدین کودکان مبتلا به سندرم‌داون در اولین گام پس از پذیرش بیماری فرزندشان باید به دنبال راهکارهایی برای افزایش توانایی‌های او متناسب با ظرفیتش باشند

بزازان در ارتباط با رشد ضریب هوشی کودکان مبتلا به سندرم‌داون می‌گویند: نباید این کودکان را با هم مقایسه کرد، چرا که آنها توانایی‌های زیادی در سطوح مختلف و با سطح آموزش‌پذیری متفاوت دارند. به بیان دیگر، اگر ضریب هوشی کودکان طبیعی را میان 90 تا 115 در نظر بگیریم، ضریب هوشی این کودکان به معنای سازگاری ذهنی و فیزیکی‌شان برای آموختن تجربیات مختلف در سطحی میان 20، 50 و حداکثر 70 است. آن دسته از کودکان مبتلا به سندرم‌داون که دارای سطح آموزش‌پذیری بیشتری با ضریب هوشی 70 هستند، حتی می‌توانند با بچه‌های طبیعی ارتباط بگیرند و بازی کنند.

انکار والدین کمکی نمی‌کند

بسیاری از کودکان مبتلا به سندرم‌داون در سنین زیر یک‌سال بر اثر ابتلا به انواع عفونت‌ها در ناحیه روده یا بروز مشکلات قلبی فوت می‌کنند. همچنین از آنجا که سطح ایمنی بدن این افراد پایین‌تر از دیگران است، در معرض ابتلا به بیماری تیروئید و حتی در سنین بالای 35 سال آلزایمر هستند. به همین دلیل روان‌شناسان در ابتدایی‌ترین و مهم‌ترین قدم برای کمک و حمایت از سلامت جسمی و روحی کودکان مبتلا به معلولیت ذهنی، پذیرش و عدم انکار والدین را به داشتن فرزندی مبتلا به سندرم‌داون توصیه می‌کنند.

بزازان با تاکید بر این‌که این کودکان دارای کمترین اختلالات رفتاری در میان کودکان مبتلا به عقب‌ماندگی‌های ذهنی هستند، می‌گویند: والدین کودکان مبتلا به سندرم‌داون در اولین قدم پس از پذیرش بیماری فرزندشان باید به دنبال راهکارهایی برای افزایش توانایی‌های او متناسب با ظرفیتش باشند. بی‌شک عضویت در مجامعی که این کودکان در آنها هستند و به اشتراک‌گذشتن تجربیات با دیگر خانواده‌های دارای چنین فرزندان می‌تواند بسیار مفید باشد. همچنین سایر اعضای خانواده نیز باید وجود این کودکان را پذیرا شوند و در ارائه آموزش‌های عینی گام به گام به آنها مشارکت داشته باشند.

آموزش، گام به گام

روان‌شناسان تاکید می‌کنند ارزیابی قدرت زبانی و شنیداری کودکان مبتلا به سندرم‌داون، گفتار درمانی، آموزش مستمر زبان اشاره به آنها، نقاشی و به‌کارگیری اشیاء برای انتقال مفهوم و بهبود سیستم شنوایی آنها می‌تواند به زندگی هرچه بهتر این کودکان کمک کند.

به گفته بزازان، اصول یادگیری در این کودکان و آشنایی عینی آنها با مفاهیم باید تدریجی صورت بگیرد. دیدن فیلم، عکس و استفاده از اشیاء در این زمینه می‌تواند بسیار موثر باشد. از آنجا که این کودکان بسیار اجتماعی هستند، اگر امکان نگهداری و پرورش یک گیاه یا حیوان خانگی کوچکی همچون ماهی آکواریومی یا پرنده خانگی را داشته باشند، می‌توانند راه‌های ارتباطی و عاطفی‌شان را با محیط اطرافشان گسترش دهند.

پونه شیرازی / گروه جامعه